

Д. О. ОЛІЙНИК

*Дмитро Олександрович Олійник, аспірант
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

Конституція України проголошує захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної безпеки найважливішими функціями держави, справою всього українського народу¹. Пріоритетним напрямом діяльності держави у сфері забезпечення економічної безпеки є митна справа. Саме через неї реалізується державна митна політика України. Оскільки митна справа виступає інструментом управління національною економікою та джерелом наповнення Державного бюджету України, то у процесі її здійснення виникають потужні корупціогенні фактори, множинні корупційні ризики й серйозні кримінальні загрози для економічної безпеки й митних інтересів держави. Явище корупції та її злочинні прояви у сфері митної справи мають свої особливості. Вони пов'язані зі специфікою митно-процедурних правовідносин та діяльністю митних органів ДФС щодо забезпечення переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Проблеми вивчення корупційних злочинів у сфері митної справи досліджували Л. І. Аркуша, Б. І. Бабенко, В. В. Бавін, О. Ю. Бусол, І. Г. Бережнюк, Л. Т. Головійчук, Б. М. Головкін, В. І. Данелюк, С. І. Денисенко, Ю. В. Коваленко, С. В. Ківалов, В. М. Киричко, А. М. Копистира, Г. В. Маляр, В. Я. Настюк, П. В. Пашко, І. М. Резнік, О. М. Тараненко, С. А. Трофімов, С. С. Терещенко, В. В. Федосєєв, І. М. Хавронюк, А. А. Шершун та ін.

Метою цієї статті є визначення поняття та окреслення видів корупційних злочинів, що вчиняються при здійсненні митних процедур.

Зміст явища корупції полягає у використанні влади як засобу одержання вигоди. Однак форми прояву корупції мають свої особливості. Останні визначаються сферою поширення корупції, суб'єктами корупційних діянь, спрямованістю корупційних правопорушень і злочинів проти певної групи суспільних інтересів, а також характером заподіяної шкоди.

Митні процедури здійснюються в межах митних правовідносин, є їх структурним елементом однак до них не зводяться. Як правова категорія, митні процедури становлять сукупність вимог і порядок їх виконання суб'єктами митно-процедурних відносин. Їх предметом є порядок діяльності суб'єктів цих правовідносин при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон. Митні процедури і митно-процедурні правовідносини, в межах яких вони реалізуються, передбачають двосторонню взаємодію суб'єктів здійснення митних процедур і суб'єктів проходження митних процедур. Однак між ними існує принципова різниця, оскільки суб'єктами здійснення митних процедур від імені держави виступають митні органи ДФС та їх посадові особи, а також уповноважені митними органами особи (митні брокери) та інші державні органи контролю в межах їх компетенції у сфері митної справи. Суб'єктами проходження митних процедур може бути будь-яка особа, яка реалізувала право на свободу переміщення товарів через митний кордон. Здійснення митних процедур має на меті забезпечення додержання законодавства з питань митної справи під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. Це досягається застосуванням митно-процедурних норм, а також заходів контролю, примусу та відповідальності за порушення митних правил. Проходження митних процедур переслідує ціль отримання дозволу на пропуск товарів і транспортних засобів на митну територію України або за її межі, та їх випуск у вільний обіг. Результатом здійснення митних процедур буде вирішення питання щодо пропуску або відмови у пропуску на митну територію або за її межі товарів і транспортних засобів. Обидві сторони митно-процедурних правовідносин діють у встановленому законом порядку. Для митних органів ДФС – це регламентований порядок реалізації службових повноважень при здійсненні митних процедур, а для осіб, які переміщують товари через митний кордон – зобов'язуючі правила поведінки під час проходження митних процедур (дотримання приписів митних правил, заборон і обмежень, сплати митних платежів).

На монографічному рівні робилися спроби встановити ознаки митних процедур: а) це елемент митних правовідносин; б) через митні процедури законодавець встановлює порядок правозастосовчої діяльності митних органів ДФС за такими основними напрямками, як митний контроль і митне оформлення; в) вони мають цілісний характер, бо є певною послідовністю дій суб'єктів державної митної справи; г) їх метою є забезпечення дотримання митних правил; д) митним процедурам властивий системний характер, бо кожен акт поведінки викликає локальні наслідки, що впливають на зміст та результативні операції в цілому; е) митні процедури здійснюються шляхом правозастосовчої діяльності посадових осіб митних органів ДФС

та уповноважених ними осіб у сфері митної справи; є) результати виконання митних процедур документально закріплюються в актах правозастосування; ж) у підсумку здійснення митних процедур вирішується питання щодо пропуску або заборони на переміщення через митний кордон конкретного товару або транспортного засобу в межах обраного декларантом митного режиму².

І. М. Резнік вважає, що митна процедура поєднує в собі конкретні акти правозастосування митних органів. Митний контроль і митне оформлення становлять основні напрями діяльності митних органів, що здійснюються шляхом виконання митних формальностей, які є складовими митних процедур. Підсумовуючи автор зазначає, що «митні процедури – це урегульована нормами митного права правозастосовна діяльність митних органів та їх посадових осіб, спрямована на реалізацію їх повноважень щодо організації переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, забезпечення додержання митних правил і підтримання режиму законності у процесі такого переміщення»³. Запропоноване визначення за змістом і обсягом найбільш точно розкриває правову природу цього поняття, а тому нами повністю поділяється.

Отже, митно-процедурна діяльність митних органів ДФС та інших державних органів контролю належить до сфери митної діяльності у галузі митної справи. Вона спрямована на виконання завдань митної служби, пов'язаних із правильним застосуванням, неухильним дотриманням та запобіганням невиконання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Митні процедури здійснюються в межах виключних повноважень митних органів ДФС та уповноважених ними осіб. Реалізація виключних повноважень під час здійснення митних процедур передбачає прийняття низки важливих управлінських рішень та актів правозастосування. Йдеться про застосування митних режимів, здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, поміщених у відповідні митні режими; застосування обмежень і заборон на переміщення окремих груп товарів, їх затримання і передачу на відомчі склади для зберігання; перевірку правильності визначення митної вартості товарів; нарахування митних платежів та застосування митних пільг та тарифних преференцій. Окрім цього, уповноваженими особами приймаються наступні рішення: про пропуск або відмову у пропуску товарів і транспортних засобів на митну територію та за її межі; про випуск цих об'єктів у вільний обіг на митній території України; про притягнення до відповідальності порушників митних правил, запобігання контрабанді та ін.

Коло суб'єктів здійснення митних процедур обмежене. До них належать митні органи ДФС та їх посадові особи, уповноважені митними органами особи на надання посередницьких послуг з декларування товарів (митні брокери, утримувачі вантажних митних комплексів), а також інші органи державного контролю та їх посадові особи. Зокрема, це посадові особи Державної служби України з безпеки на транспорті, Державної авіаційної служби України Міністерства інфраструктури України, Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України, Державної екологічної інспекції Міністерства охорони навколишнього середовища і ядерної безпеки України, Державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я та ін.

Таким чином, предмет нашого дослідження окреслюється сферою митної діяльності органів ДФС та уповноважених ними особами щодо здійснення митних процедур. Митно-процедурна діяльність передбачає владний вплив на поведінку осіб, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон шляхом застосування державного примусу, а також реалізації правомочностей щодо притягнення порушників митних правил до встановленої законом відповідальності. Зміст явища корупції на митницях та митних постах полягає у зловживанні суб'єктами здійснення митних процедур владою та службовими повноваженнями та можливостями з метою одержання неправомірної вигоди.

Під корупційними злочинами у літературі розуміють сукупність злочинів, які місять ознаки корупції^{4,5,6}. Як зазначає В. М. Киричко, суспільна небезпечність корупційних злочинів полягає в тому, що виконання службових обов'язків та повноважень, яке повинно здійснюватись відповідно до закону, фактично ставиться в залежність від одержання неправомірної вигоди від інших осіб, чим заподіюється істотна шкода суспільним відносинам в сфері службової діяльності⁷.

Корупційні злочини у сфері здійснення митних процедур становлять окрему групу злочинів, об'єднаних характерними для них ознаками корупції⁸.

По-перше, зазначена група злочинів *посягає на встановлений порядок здійснення* митного контролю, митного оформлення та справляння митних платежів при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон. Корупційні злочини вчиняються під час взаємодії митних органів ДФС і суб'єктів ЗЕД, митних органів та інших державних органів між собою з приводу здійснення та проходження митних процедур, запобігання контрабанді та порушенню митних правил.

По-друге, даний вид злочинів вчиняється *шляхом зловживання владою, службовими повноваженнями і пов'язаними з ними можливостями*. Це можуть бути дії або бездіяльність, що суперечать інтересам митної служби. В. І. Тютюгін наголошує на застосуванні для всіх корупційних злочинів родового терміна «зловживання владою», що передбачає умисне психічне ставлення до вчинюваного злочину і може включати як умисне, так і необережне ставлення до його наслідків⁹. Вважаємо такий підхід доцільним та обґрунтованим. При здійсненні митних процедур йдеться про зловживання виключними службовими повноваженнями в особистих інтересах та корпоративних інтересах суб'єктів ЗЕД.

По-третє, *предметом* вчинення досліджуваних корупційних злочинів здебільшого виступає неправомірна вигода. Згідно з приміткою до ст. 364-1 КК України під неправомірною вигодою слід розуміти грошові

кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які вигоди нематеріального чи не грошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав¹⁰. Як правило, в основі вчинення корупційних злочинів при здійсненні митних процедур лежать корисливі мотиви щодо одержання матеріальної вигоди.

По-четверте, *суб'єктами вчинення корупційних злочинів* виступають посадові особи митних органів ДФС, які несуть митну службу. Відповідно до ст. 569 МКУ посадовими особами органу доходів і зборів України є працівники, на яких покладено виконання завдань митної служби щодо правильного застосування законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі під час здійснення митних процедур. Посадові особи органів доходів і зборів є державними службовцями¹¹. На таких суб'єктів поширюється дія Законів України «Про запобігання корупції» і «Про державну службу». Поряд із цим, суб'єктами вчинення корупційних злочинів можуть бути уповноважені митними органами посадові особи на надання посередницьких функцій із декларування товарів (митні брокери, утримувачі митних вантажних комплексів). До кола таких суб'єктів належать також посадові особи інших органів державного контролю, перелік яких наводився раніше.

По-п'яте, характерною особливістю розглядуваної групи злочинів є *заподіяння істотної шкоди охоронюваним державним інтересам*. Йдеться про дві взаємопов'язані групи інтересів: митні або економічні інтереси держави та інтереси митної служби ДФС України¹².

По-шосте, *корупційні злочини у сфері митно-процедурної діяльності органів ДФС мають економічну спрямованість*, оскільки супроводжують вчинення економічних злочинів у сфері економічного захисту державного кордону. Вказана група злочинів пов'язана із вчиненням або приховуванням інших злочинів, що вчиняються при незаконному переміщенні товарів через державний кордон. Через це вони можуть бути ознакою транскордонної або транснаціональної організованої злочинності¹³.

По-сьоме, *місцем і часом вчинення* корупційних злочинів є пункти пропуску через державний кордон, у тому числі спеціальні: зони митного контролю та місця розташування митних органів. Корупційні злочини вчиняються у встановлені строки здійснення митних процедур протягом терміну дії митного режиму, під який поміщено товари або транспортні засоби.

По-восьме, корупційні злочини вчиняються *за основними напрямками діяльності митних органів ДФС* у сфері здійснення митних процедур: 1) здійснення контролю за рухом товарів і транспортних засобів через митний кордон; 2) адміністрування митних платежів до дохідної частини Державного бюджету України; 3) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушенням митних правил при здійсненні митно-процедурної діяльності.

По-дев'яте, *корупційні злочини у сфері здійснення митних процедур спрямовані на досягнення таких цілей*: сприяння незаконній діяльності з переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон; незаконне спрощення (пришвидщення) митних процедур і невиконання необхідних митних формальностей; незаконне зменшення митних зобов'язань при легальному переміщенні товарів на митну територію України та за її межі; перешкоджання законній діяльності суб'єктів ЗЕД в корисливих цілях.

Визначившись з характерними ознаками групи корупційних злочинів, що вчиняються при здійсненні митних процедур необхідно окреслити їх коло. У літературі пропонується поділ корупційних злочинів на безумовно корупційні та умовно корупційні. Безумовно корупційними визнаються злочини, всі ознаки яких вказують на їх корупційний характер і визначені в законі чи випливають з його змісту. До умовно корупційних належать злочини, склад яких має не всі ознаки корупційності, зокрема суб'єктивна сторона не передбачає корисливі мотиви і цілі¹⁴. Особливістю досліджуваної нами групи злочинів є те, що вони здебільшого належать до безумовно корупційних за таких підстав: вчиняються службовою особою митних органів ДФС (частина з яких є працівником правоохоронного органу), під час виконання службових обов'язків і реалізації владних повноважень щодо здійснення митних процедур, передбачають умисну форму вини, вчиняються шляхом зловживання службовими повноваженнями в різні способи, мають корисливі мотиви та спрямовані на одержання незаконної вигоди, заподіюють шкоду економічним інтересам держави, а також інтересам митної служби. До таких злочинів належать: зловживання владою та службовим становищем (ст. 364 КК), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронних органів (ст. 365 КК), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК), незаконне збагачення (ст. 368-2 КК), пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК), зловживання впливом (ст. 369-2 КК).

Водночас, деякі корупційні злочини, що вчиняються при здійсненні митних процедур, одночасно створюють необхідні умови для вчинення, сприяння або приховування інших злочинів, пов'язаних із контрабандою, контрафакцією, несплатою податків та іншими видами економічної організованої злочинності. Умовно корупційні злочини включають службове підроблення (ст. 366 КК) і службову недбалість (ст. 367 КК).

Також слід враховувати, що корупційні злочини можуть вчинятися у сукупності із злочинами, пов'язаними з незаконним переміщенням товарів і транспортних засобів через державний (митний) кордон. Зокрема, йдеться про контрабанду (ст. 201 КК), контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК), ввезення в Україну підроблених грошей (ст. 199 КК), імпорт, експорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК), ввезення товарів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну та релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300 КК), порушення порядку здійснення міжнарод-

них передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333 КК), ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК). Корупційні злочини, що вчиняються при здійсненні митних процедур можуть мати на меті також сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинно діяльності (ст. 256 КК). Як правило, останні спеціалізуються на контрабанді і контрафакції.

¹ Конституція України (із змін. і доп.) від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

² Концептуалізація оцінювання митних процедур в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності: монограф. / за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2015. – С. 93–94.

³ Резнік І. М. Правове регулювання переміщення товарів через митний кордон України: монографія / І. М. Резнік; за ред. М. Г. Шульги. – Х. : Оберіг, 2015. – С. 68–69.

⁴ Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію / В. М. Киричко. – Х.: Право, 2013. – С. 25–26.

⁵ Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) : навч. посіб / А. В. Савченко. – К. : Центр учб. літ-ри, 2016. – С. 16.

⁶ Філіппов С. О. Криминологічні аспекти реалізації антикорупційної політики у державній прикордонній службі України / С. О. Філіппов // Митна справа. – 2010. – № 4 (70). – С. 46.

⁷ Киричко В. М. Там само. – С. 20.

⁸ Головкін Б. М. Види злочинності / Б. М. Головкін // Журнал східноєвропейського права. – 2015. – Вип. 18. – С. 15.

⁹ Тютюгін В. І. Поняття та ознаки корупційних злочинів / Тютюгін В. І., Косінова К. С. // Вісн. Асоціац. крим. права України. – 2015. – № 1 (4). – С. 394–395.

¹⁰ Кримінальний кодекс України (із змін. і доп.) від 05 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

¹¹ Митний кодекс України (із змін. і доп.) від 13 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48, Ст. 552

¹² Головкін Б. М. Поняття злочинності у сфері економіки / Б. М. Головкін // Форум права. Електронне видання. – 2013. – № 3. – С. 130.

¹³ Головкін Б. М. Антикорупційний менеджмент у митній справі / Б. М. Головкін // Фіскальна політика в Україні в кримінально-правовому вимірі: зб. тез. доп. Всеукр. наук-практ. інтернет-конф. (26 квітня, м. Ірпінь). – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – С. 62–63.

¹⁴ Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні в контексті сучасної антикорупційної стратегії: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / Бусол Олена Юріївна. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2015. – С. 119–121.

Резюме

Олійник Д. О. Поняття та види корупційних злочинів, що вчиняються при здійсненні митних процедур.

У статті досліджено правову природу митних процедур, визначено зони корупційних ризиків у митній діяльності органів ДФС при здійсненні контролю за переміщенням товарів через митний кордон України. Стверджується, що корупційні злочини у сфері здійснення митних процедур становлять окрему групу злочинів, об'єднаних характерними для них ознаками корупції. Серед ознак цієї групи корупційних злочинів називаються такі: спрямованість злочинних посягань проти встановленого порядку здійснення митних процедур; вчинення шляхом зловживання владою, службовими повноваженнями та пов'язаними з ними можливостями; предметом злочинних посягань виступає неправомірна вигода; суб'єктами злочинних дій є посадові особи митних органів ДФС України; місцем вчинення злочинів виступають пункти пропуску через державний кордон України у спеціально відведених митних зонах; цілями вчинення вказаних злочинів є сприяння незаконній діяльності з переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон; незаконне спрощення митних процедур і невиконання необхідних митних формальностей, незаконне зменшення митних зобов'язань при легальному переміщенні товарів на митну територію України та за її межі, перешкоджання законній діяльності суб'єктів ЗЕД з корисливих спонукань; заподіяння істотної шкоди економічній та митним інтересам держави.

Ключові слова: митна справа, митні процедури, митний контроль, митні органи ДФС України, корупційні злочини.

Резюме

Олейник Д. А. Понятие и виды коррупционных преступлений, которые совершаются при проведении таможенных процедур.

В статье исследована правовая природа таможенных процедур, определены зоны коррупционных рисков в таможенной деятельности органов ГФС Украины при осуществлении контроля за перемещением товаров через таможенную границу Украины. Утверждается, что коррупционные преступления в сфере проведения таможенных процедур составляют отдельную группу преступлений, объединенных характерными признаками коррупции. К признакам коррупционных преступлений относятся следующие: направленность преступлений против установленного порядка проведения таможенных процедур; совершение путем злоупотребления властью, служебными полномочиями и связанными с ними возможностями; предмет – неправомысленная выгода; субъектами выступают должностные лица ГФС Украины; местом совершения преступлений являются пункты пропуска через государственную границу Украины и специально отведенные зоны таможенного контроля; цели коррупционных преступлений – содействие незаконной деятельности по перемещению товаров и транспортных средств через таможенную границу, незаконное упрощение таможенных процедур и невыполнение всех необходимых таможенных формальностей, незаконное уменьшение таможенных обязательств при легальном перемещении товаров на таможенную территорию Украины и за ее пределы, препятствование законной деятельности субъектов ВЭД по корыстным мотивам; причинение существенного вреда экономическим и таможенным интересам государства.

Ключевые слова: таможенное дело, таможенные процедуры, таможенный контроль, таможенные органы ГФС Украины, коррупционные преступления.

Summary

Oliynyk D. Concept and types of corruption crimes committed in the implementation of customs procedures.

This article explores the legal nature of customs procedures, identified areas of corruption risks in customs activities of SFS at controlling the movement of goods across the customs border of Ukraine. It is alleged that corruption offenses in the field of customs procedures are a separate group of crimes, what combined their characteristic signs of corruption. Among the features of this group are those corruption offenses: crimes direction against the established order customs procedures; committed by abuse of power, official authority and related opportunities; subject to criminal offenses acts undue advantage; subjects of criminal acts are officials of customs authorities SFS Ukraine; the scene of crime act checkpoints across the state border of Ukraine customs in designated areas; purposes of committing these crimes is to promote illegal activities on the movement of goods and vehicles across the customs border; illegal simplification of customs procedures and the failure of the required customs formalities, the unlawful reduction of customs obligations in the legal movement of goods into Ukraine and beyond its borders, impeding the legitimate activities of FEA selfish motives; causing substantial damage to the economic and customs interests.

Key words: customs business, customs procedures, customs control, customs authorities DFS Ukraine, corruption offenses.

УДК 344.13

А. М. ОНИСЬКІВ

Андрій Михайлович Ониськів, заступник начальника першого відділу управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях слідчих регіональної прокуратури прокуратури Київської області

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ВІЙСЬКОВО-КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

Одним із важливих методів наукового пізнання є порівняльний, який найчастіше й використовується у кримінально-правових дослідженнях. Більше того, використання порівняльно-правового методу є вкрай важливим, зважаючи на прагнення нашої держави до євроінтеграції та повноправного членства в Європейському Союзі. На думку дореволюційного правознавця М. М. Ковалевського, існує дві умови для правильного застосування порівняльно-правового методу: 1) порівняння не повинно обмежуватися народами однієї раси або народами, які розмовляють однією мовою чи сповідують одну і ту ж релігію; 2) порівнювати можна лише такі законодавства або правові системи, які перебувають на одному і тому ж рівні суспільного розвитку¹. Ю. С. Шемшученко вважає, що порівняльно-правові дослідження можуть вказати на важливі варіанти рішень, застерегти від прийняття застарілих або неефективних рішень².

Використання порівняльно-правового методу, на нашу думку, має враховувати те, що у кримінальному законодавстві будь-якої держави є як позитивні, так і негативні моменти кримінально-правового регулювання, а тому запозичувати щось у національне законодавство слід обдуманно, ґрунтуючись на науковому пізнанні відповідного явища.

Ю. В. Баулін вважає, що, кримінальне законодавство держав, що належать до різних правових систем, є різноманітним, що пов'язане не із сутністю того чи іншого кримінально-правового явища, а з його юридичною формою, правовими традиціями, правовою культурою, законодавчою технікою тощо³. Зважаючи на сучасні процеси євроінтеграції, важливого значення набуває порівняння кримінального законодавства України із законодавством європейських держав. Відтак у цій праці у порівняльно-правовому аспекті будуть проаналізовані кримінально-правові норми Німеччини та Франції у частині криміналізації злочинів проти порядку проходження військової служби.

Кримінальна відповідальність за військові злочини передбачена у європейських країнах зазвичай в окремому військово-кримінальному законодавстві, під яким будемо розуміти відокремлену у правовій системі практично кожної держави сукупність спеціальних кримінально-правових норм, призначених для охорони військового правопорядку від злочинних посягань. Залежно від військової доктрини та нормотворчих технологій, що використовуються в тій або іншій країні, а також становища армії у політичній системі суспільства, таке відокремлення оформлюється по-різному. У Німеччині діє самостійний військово-кримінальний закон. У Франції, як і в США, військово-кримінальне законодавство представлено у виді розділу (глави) в законодавстві про воєнну юстицію, у Великобританії – в законодавстві про дисципліну у збройних силах⁴.

У Німеччині діє Воєнно-кримінальний закон від 30 березня 1957 р. («Wehrstrafgesetz», WStG) у редакції від 5 травня 1974 р., який належить до основних кримінальних законів цієї держави. У Розділі I Особливої частини WStG «Злочинні діяння проти обов'язків військової служби» передбачено кримінальну відповідаль-